

Szabó Ferenc János

Diszkológia – a hangfelvétel tudománya

Pályázat a 2022. évi Bolyai János Kutatási Ösztöndíjra (kivonat)

A hazai tudományos kutatásoknak csak egy nagyon szűk szelete tekint forrásként a hangfelvételekre. Miközben a rögzített hang része a mindennapi életünknek, a hangfelvételtörténet médiumspecifikus kutatása kezdetleges stádiumban van. E jelenség háttérében a hanghordozókkal, mint kulturális információhordozókkal foglalkozó, Erich Valentin által 1961-ben *Diskologie* néven definiált tudományág csekély magyarországi beágyazódottsága, illetve a részben ennek okán vele szemben fellépő bizalmatlanság áll.¹ A 20. század utolsó másfél évtizedében folytak ugyan magyar hangfelvételtörténetre irányuló kutatások az MTA Zenetudományi Intézete irányítása alatt, de ezek csak a klasszikus zenére fókuszáltak, s mivel publikálatlanok maradtak, nem épültek be a tudományos diskurzusba.²

A magyar hangfelvétel-történeti kutatás sajátos helyzetben van. A mai napig sem áll a tudományos kutatás rendelkezésére nemzeti diszkográfia, nincsenek pontos adataink arra nézve, hogy milyen lemezcégek milyen kiadványokat készítettek és forgalmaztak Magyarországon 1898 óta. A kutatás primer forrásai – a hangfelvételi dokumentáció, hangfelvételi könyvek – jelentős részben elpusztultak, vagy lappanganak. S mivel Magyarországon nincs szisztematikusan felépített nemzeti hangtár, az egykori hanglemezeknek is csak töredéke áll a kutatás rendelkezésére. A hangfelvétellel foglalkozó kutatónak tehát rekonstruálnia kell legalább a hangfelvételi dokumentációt, azonban ennek tudományos módszertana még kidolgozásra vár.

Az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával e hiányosságok felszámolását kívánom megkezdeni. Célom egy kismonográfia, amelyben feltárom a diszkológia történetét és kurrens módszertani problémáit. A monográfiában magyar vonatkozású esettanulmányokkal mutatom be a diszkológiai kutatás primer és szekunder forrásait és azok sajátosságait, a hangfelvételek metaadatainak hierarchiáját, illetve azokat a módszereket, amelyekkel a metaadatok a primer források hiányában is meghatározhatók. A metaadatok definiálásának során pedig egyértelművé válik, hogy a hangfelvételek területén felülvizsgálatra szorul a hungarikum fogalmának könyvtártudományi értelmezése.

¹ Erich Valentin: „»Diskologie«. Wissenschaft von der Schallplatte.” *Musica Schallplatte* 4 (1961):3, 55–56.

² Veöreös Enikő: *A magyar hanglezgyártás története 1900–1920 között és A magyar hanglezgyártás története. Második rész. /1920–1945/. Kézirat (1995).*